

Min granne Totoro

Efter framgångarna med *Spirited Away* och *Det levande slottet* kommer nu den japanska animeregissören Hayao Miyazakis film *Min granne Totoro* från 1988. Den handlar om 4-åriga Mei som tillsammans med sin storasyster går på äventyr i den förunderliga naturen.

En film om tillvarons magi, naturens kraft och respekten för de äldre som också genomsyrar japansk kultur. Filmen är textad på svenska men handlingen är i huvudsak berättad i bild och inte med dialog.

Rekommenderad från åk 2

EN FILMHANDLEDNING AV
AGNETA DANIELSSON

Handling

En lastbil fullastad med möbler skumpar fram genom det japanska landskapet. Från flaket kikar lilla Mei och hennes storasyster Satsuki storögt fram. De är, tillsammans med sin pappa, på väg till sitt nya hem. Väl framme tumlar de ut. Huset, gammalt och fallfärdigt, blir noggrant inspekterat av flickorna och de tjuver av förtjusning över ruttna plankor och spindelväv. Lite skrämda, men samtidigt nyfikna, konstaterar de att det kanske är ett riktigt spökhäus. När de ser små svarta runda djur nästan omärkligt pila iväg längs väggarna förstår de att det finns ett och annat okänt att utforska. Pappan

säger att han gärna skulle vilja bo i ett hus med spöken.

Flickornas mamma är sjuk och ligger på sjukhus. Därför hjälper deras gamla granne Gammelmor till med huset och barnen. Men läkarna säger att mamman snart får komma hem och alla längtar och gläds. Under tiden blir det vardag även i det nya hemmet. Satsuki börjar skolan och pappan åker till sitt arbete på universitetet. Mei passas av Gammelmor och hon tar gärna del av alla de bestyr som krävs i ett hus.

En dag leker Mei på egen hand utanför huset. Hon plockar blommor, försöker fånga grodyngel i bäcken och letar ekollon. Då upptäcker hon, med förundran, ett litet märkligt djur. Ibland är han vit, för att sedan bli halvt genomskinlig och emellanåt helt osynlig. Mei följer honom fascinerat. Hennes förvåning är stor när ytterligare ett likadant djur, bara aningen större och blått, uppenbarar sig. Vid åsynen av Mei rymmer djuren skräckslagna iväg och hon följer upphetsat efter. Deras färd går genom en tunnel av buskar och fortsätter uppåt mot ett enormt träd. Vid trädets rötter finns en stor öppning. Mei kikar ner, men tappar fotfästet och faller handlös. Hon landar med en duns i en grönskande sal där ett jättedjur ligger och sover. Hon börjar oförskräckt undersöka honom, och ser att han är exakt likadan som de djur hon följde, bara så mycket större. Med möda lyckas hon klättra upp på hans mage och väcker honom på så vis. Han ger till ett vrål. Mei blåser bort av vinddraget men klättrar uppsluppet tillbaka, för att återgälda hans gormande. Hon frågar vad han heter och tolkar hans läten till att namnet är Totoro. Trött av alla upplevelser somnar hon tryggt på hans mjuka mage.

Satsuki och pappan har under tiden letat efter Mei och hittar henne sovande i skogen. När hon vaknar berättar hon om sina eskapader och ingen ifrågasätter det märkliga i historien. Pappan säger att hon förmodligen mött skogens väktare och han vill att de tillsammans ska tacka skogen för att den tog hand om henne.

En dag, när regnet vråker ner och pappan har glömt sitt paraply när han åkte till jobbet, bestämmer Satsuki och Mei att de ska möta honom vid bussen. De står tålmodigt i regnet vid busshållplatsen. Mörkret börjar falla och Mei blir trött. Satsuki bär upp henne på ryggen, där hon somnar. Tyst och stilla står hon med sin lillasyster på ryggen och paraplyet över dem båda. Då ser hon plötsligt under paraplykanten att någon ställer sig bredvid henne. Försiktigt kikar hon upp och förstår att det måste vara Totoro. När hon frågar honom om detta och han bekräftar att så är fallet räcker hon honom pappans paraply. Där står han och lyssnar på ljudet av vattendroppar som landar mot tyget. Han ser lycklig ut. Och strax uppenbarar sig en buss, men i ovanlig form. Den ser ut som en katt, med ögon som lyktor och en sida som öppnar sig för sin passagerare. Totoro stiger in men lämnar ett litet paket till flickorna. Sedan försvinner kattbussen i rasande fart, och det är åter stilla.

Paketet innehåller olika frön. Flickorna bestämmer att de ska plantera en egen skog i trädgården. En rabatt görs i ordning. En sen kväll, när Satsuki och Mei egentligen ska sova, tittar de ut och ser till sin förvåning att Totoro och hans två små följeslagare skuttar runt vid deras odling. Snabbt kommer flickorna ut. Med gemensam tankekraft och dans får de fröna att växa till en hel skog. Rusiga av lycka hoppar de upp på Totoros bröst och sedan bär det upp i luften. "Vi är vinden!", skriker flickorna när de flyger över landskapet. Men när morgonen kommer, och barnen förväntansfulla rusar ut i trädgården, finns där längre ingen skog. Fröna har så sakteliga börjat spira, men av nattens växtlighet finns inget kvar.

Det kommer ett telegram från sjukhuset. Mamman måste stanna kvar på sjukhuset ytterligare en tid. Satsuki blir förtvivlad och är rädd att hon ska dö. Mei blir ledsen och skriker att hon vill att mamman kommer hem. För första gången blir Satsuki arg på henne och de blir osams.

Så försvinner Mei. Satsuki kan inte hitta henne trots att hon letar och frågar överallt. Oron blir stor, inte minst sedan någon hittat en liten sko i en av dammarna. Man befarar att hon kan ha drunknat. Satsuki är förkrossad och springer mot skogen och det stora trädet. Det mörknar och hon strävar sig fram, ramlar och upptäcker sig ha landat på Totoros mage. Hon ber honom om hjälp och han kallar på kattbussen. Satsuki stiger in i bussen och på skylten fram, med destinationen, vevas Meis namn fram. Med vindens hastighet flyger de fram. Vid en samling heliga stater stannar bussen. Där sitter Mei, utmattad. Resan fortsätter, nu med sjukhuset som slutmål. Framme vid sjukhuset kan de se mamman och pappan. De sitter i sängen och pratar, mamman verkar inte alls så sjuk. Satsuki, Mei och kattbussen betraktar dem kärleksfullt genom fönstret, från en gren i det träd som de sitter i. Så åker de tre hem. Det är ingen fara. Mamman kommer att komma hem. Satsuki och Mei är återigen vänner. Och i det stora trädet sitter tre Totoros och spelar ocarina.

Att utmana sig själv

Trots de fantastiska mötena med Totoro är historien ändå centrerad kring familjen, och den kärlek och omsorg som finns mellan syskonen och föräldrarna.

Redan i filmens anslag får vi en bra bild av Mei som person. På fyraåringens självklara vis tar hon världen i besittning, och när man som hon har en äldre syster som förebild går allt så väldigt lätt. Inte ens då de första gången möter sotspridarna ryggas hon tillbaka. Lite fundersam är hon, också rädd, men hon är ändå övertygad om att anfall är bästa försvar. Därför vrålar hon för full hals, så att varenda liten tand i den plötsligt så enorma munnen blottas. Det visar sig vara en bra taktik. Gammelmors råd om hur man får de små djuren att försvinna visar sig också gångbart. "Bara man ler och är glad så flyttar de." Och glädjen är stor i huset, även om det också finns ett underliggande stråk av oro över mammans hälsa.

Satsuki får, eftersom mamman är sjuk, ofta ta ett vuxenansvar hemma. Hennes tålmodighet med Mei är stort. Men lekluften bubblar även hos henne. Som det hoppas och skuttas och skrattas! Med Satsuki i spetsen är livet ett äventyr. Och lillasyster kommer efter och härmar beundrande varje liten rörelse. Trots stöj och glam är det ingen vuxen som försöker dämpa dem. Tvärtom ses det som självklart att de ska vara självständiga och starka.

- Ibland gör man saker trots att man egentligen tycker att det är lite otäckt. När Satsuki och Mei ser sotspridarna vill de inte visa

att de faktiskt tycker att det är läskigt. Därför bestämmer de sig för att själva skrämma djuren. På så vis kan det verka som om de är betydligt tuffare än de är. Men när Mei försvinner och Satsuki springer ut i mörka skogen för att få hjälp av Totoro handlar det inte om att försöka visa sig tuff. Då handlar det bara om att hjälpa sin lillasyster. Det känns hotfullt, men hennes oro för Mei är starkare än rädslan för det okända. Har ni någon gång tvingat er själva att göra någonting som ni egentligen tyckte var otäckt? Varför kändes det viktigt att göra det? Använde ni något knep för att våga? Hur tror ni att det skulle ha känts om ni inte hade vågat? Hur tror ni att Satsuki skulle ha känt det om hon inte hade vågat ge sig ut i skogen, och på så vis fått tag på Mei igen?

Respekt för äldre

Det finns flera detaljer i filmen som berättar för oss att berättelsen utspelar sig just i Japan. Husen med sina skjutbara väggar, de vattenfyllda risfälten, matlådorna med ris och fisk eller de små helgedomarna längs vägarna är några exempel.

Men en del detaljer visar dessutom att människorna i filmen lever i en värld präglad av shintoism och buddhism. I shintoismen, som är Japans äldsta inhemska religion, dyrkar man naturens och förfädernas andar. Man tror att det finns gudar i allt och alla; i himlen och på jorden och i människor, i träden och i bergen. Därför tycker inte pappan att det är konstigt att det finns övernaturliga väsen, och därför tror han att Mei vaktats av skogen när hon försvann.

För den som känner till symbolerna i religionerna så fungerar de också som en fördjupning av berättelsen. Portalen, torin, till exempel, på väg upp mot kullen vid skogen, markerar att det finns starka andliga krafter på platsen. Statyerna som Mei vilade sig vid i slutet av filmen visar den insatte att allt kommer att bli bra. Och de tjocka grova repen, shimenawa, som hänger runt det stora trädet visar att det är heligt.

- Något annat som är typiskt för shintoismen är respekten för äldre. Det kan vi till exempel se när Satsuki och Mei hjälper Gammelmor. Flickorna är ofta väldigt artiga och visar respekt. Kan ni komma på något exempel ur filmen på det? Vad tycker ni är artighet? Varför ska man vara artig mot varandra? Skriv upp i punktform och diskutera. Är ni överens om vad artighet innebär? I Japan tycker man att man ska vara extra artig mot just äldre. Varför tror ni att man tycker det? Tycker ni att det är riktigt?

- Gammelmor blir en viktig person för systrarna, inte bara för att hon hjälper till med städning och matlagning. På vilka andra sätt tror ni att hon är viktig? Försök att var och en hitta ett ord som beskriver hur ni tycker att Gammelmor är. Hur ser er gemensamma bild av henne ut?

Den fantastiska naturen

Naturen har en stor roll i berättelsen. Det är i den allt det spännande och magiska sker. Det stora trädet som dominerar landskapet runt huset är trots sin väldighet inte hotande, utan tvärtom lockande. Pappan säger att man ska visa respekt för skogen och han pratar om att träd och människor alltid varit vänner.

- I Sverige har vi också trott att skogen och träden haft

magiska krafter. Förr i världen trodde man till exempel att sjuka barn kunde bli friska om man drog dem genom ett hål i en trädstam. Varför tror ni att man trodde att just naturen hade sådana krafter?

- Barnens pappa sa att Totoro var skogens konung. Vad tror ni han menade med det? I Sverige brukar vi också ibland prata om skogens konung, men då handlar det om ett helt annat djur. Vet ni vilket?

Naturen är också viktig eftersom den är en förutsättning för vår överlevnad. Utan alla de grödor som vi sår och skördar skulle vi inte klara oss. Vi ser hur man i filmen odlar ris och grönsaker och Gammelmor fungerar som en vägvisare för barnen. Hon vet hur majsen ser ut när den är mogen, hon kan bedöma när andra grönsaker behöver mer tid på sig för att bli klara.

Den magiska tillvaron

Magi och vardag flätas samman. I detaljerade och genomarbetade bilder får vi ta del av hur familjen lever. En hel del är likt vårt eget liv, annat är mycket annorlunda. Arkitekturen tillhör det som delvis skiljer sig från det vi är vana vid.

- Fundera över skillnader och likheter mellan hur det ser ut hemma hos Mei och Satsuki och hur det ser ut hemma hos er. Försök komma på åtminstone tre likheter och tre skillnader var.

Kontrasten mellan det som verkligen händer och det som tycks ske blir ibland flytande. Redan från början ges antydningar om spöken. Pappan säger sig inte ha något emot att bo tillsammans med övernaturliga väsen. Också mamman ser fram emot att träffa dem. Bara grannpojken Kanta försöker skrämma Satsuki genom att skrika att de bor i ett spökhäus. På så vis byggs stämningen upp och vi förstår att systrarna kommer att vara med om något ovanligt.

Detta ovanliga var förstas mötet med Totoro, men också kontakten med den märkliga kattbussen. I fantasygenren finns många underliga transportmedel, och katten hör absolut hit. Att det just är en katt som agerar buss kan bero på att man i Japan anser att katter har förmågan att ändra skepnad, om de bara blir gamla nog.

Även om filmen är klart rotad i den japanska traditionen så finns också andra influenser. Likheterna med Lewis Carrolls *Alice i Underlandet* är klara. Precis som Mei följde Alice nyfiket

ett förbiilande djur. I hennes fall handlade det om en vit kanin med röda ögon. Likheterna fortsätter: "Kaningången gick först rakt fram ett stycke alldeles som en tunnel men stupade sedan rätt ned så plötsligt att Alice inte hann stanna utan föll ned i något som verkade vara en djup brunn."

Men då Alice under historiens gång allt mer funderar över "vem i all världen är jag då?", så är det knappast sådana frågor som dyker upp i Meis huvud. Hennes självkänsla är stabil och självförtroendet stort. Om de flesta skulle bli förskräckta över att ramla ner genom en tunnel så reagerar hon tvärtom. Att det första hon hittar är ett enormt djur, olikt alla andra kända bekymrar henne inte. Hon förväntar sig att också av honom bli bemött som hon alltid blir i sin familj, det vill säga med respekt och intresse.

När hon senare berättar den osannolika historien för Satsuki och pappan är det ingen som ifrågasätter hennes upplevelser. Stackars Alice berättelse däremot får ett mer överlättande bemötande: "-Vakna, Alice lilla! sade systemen. Å, vad du har sovit länge!

- Jag har drömt så underligt! sade Alice. Och så berättade hon så gott hon kom ihåg alla de besynnerliga äventyr som du just läst om. Och när hon slutat, kysste systemen henne och sade: Spring nu in och drick te, klockan är mycket."

- Det är bara barnen som kan se Totoro. Samma sak gäller Kattbussen. Satsuki blir förvånad över att ingen ser dem när bussen forsar fram i full fart, trots att många människor är ute. Vad tror ni det är som gör att bara barnen kan se de här magiska figurerna?

Om anime och manga

Min granne Totoro är gjord i en stil som kallas anime. Hayao Miyazaki, som gjort filmen, har producerat flera av de animefilmer som bidragit till genrens popularitet. Med *Spirited Away* exempelvis fick han en Oscar för bästa animerade film 2003. *Det levande slottet* är en annan av hans filmer som visats på svenska biografier.

Anime kan ses som en parallell till de så populära manga-serierna. Det som är typiskt både för manga och anime är sättet att blanda realistiska miljöer och stilerade figurer. Själva begreppet manga är gammalt. I början av 1800-talet gjorde träsnittskonstnären Hokusai en serie bilder som han kallade Hokusai Manga, vilket betydde en "samling av provteckningar". De skildrade människor i vardagssituationer,

eller bilder från naturen och de visade mest hur man skulle teckna. Sedan dess har ordet manga ändrat betydelse. I slutet av 1800-talet blev det liktydigt med humoristiska teckningar och i dag står det för serier i allmänhet.

- Det som är typiskt för anime, och manga, är bland annat figurerna. De har nästan alltid stora ögonen och små munnar. Tanken är att de enkla figurerna ska underlätta för tittaren att projicera sina egna känslor och tankar. De figurer man ritar ska inte vara avbilder av riktiga människor utan istället visa vad de känner. Istället för en avbild gör man en

"känslbild". Tycker ni att det stämmer? Kan ni ge något exempel ur filmen där ni tycker att det var lätt att förstå vad personerna kände?

- En person som har svårt att visa sina känslor är grannpojken Kanta. Varför tror ni att han betar sig så konstigt mot Satsuki? När ändrades hans sätt mot henne? Varför tror ni att han blev annorlunda just då?

När livet återgår till det normala

I filmens anslag ser vi hur kavata Mei obekymrat promenerar fram bland insekter, spindelväv och hattifnattliknande djur. De ger en vink om vad som komma skall. Under eftertexterna är det helt andra motiv som visas. Mamman har kommit hem. Hon och döttrarna badar. De läser böcker tillsammans. Mei och Satsuki leker ihop, eller med andra barn. Men inte på några bilder umgås de med Totoro.

- Varför tror ni att det är så olika bilder i början av filmen och i slutet? Vad är det som har hänt som gör att den magiska världen på slutet inte är lika viktig för Mei och Satsuki? Tror ni att de någon mer gång kommer att träffa Totoro?

Produktionsuppgifter

Originaltitel: Tonari no Totoro
Producent: Yasuyoshi Tokuma & Toru Hara, Studio Ghibli
Manus & regi: Hayao Miyazaki
Musik: Joe Hisaishi

Tekniska uppgifter
Speltid: 86 minuter
Format: Vidfilm
Ljud: Dolby SR
Censur: xxx
Svensk text
Svensk premiär: 30 mars 2007

Distribution
 Triangelfilm/Kedjan Birger Jarlsгатan 41A, 111 45 Stockholm Tel 08-440-14 50, fax 08-20 09 90 info@triangelfilm.se, www.triangelfilm.se